

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **O. V.**, zast. Mgr. Janem Lipavským, advokátem, se sídlem Velké náměstí 135/19, Hradec Králové, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 6. 2004, č. j. 24 Az 195/2004 - 12,

takto:

I. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 6. 2004, č. j. 24 Az 195/2004 - 12, **se zrušuje** a věc se mu **vrací** k dalšímu řízení.

II. Zástupci žalobkyně, advokátu Mgr. Janu Lipavskému, **se přiznává** odměna ve výši 2150 Kč, která mu bude vyplacena Nejvyšším správním soudem do 30ti dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včas podanou kasační stížností napadá shora označené usnesení Krajského soudu v Ostravě, kterým byla odmítnuta její žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 7. 3. 2004, č. j. OAM-661/VL-10-04-2004. Tímto rozhodnutím nebyl stěžovatelce udělen azyl podle § 12, 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Současně bylo vysloveno, že na stěžovatelku se nevztahuje překážka vycestování.

Žaloba, kterou stěžovatelka proti uvedenému rozhodnutí žalovaného podala, byla napsána z části v českém jazyce a z části v jazyce jiném. Podle názoru krajského soudu žaloba trpěla vadami a krajský soud proto ve smyslu § 37 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád

správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), vyzval stěžovatelku usnesením ze dne 22. 3. 2004, č. j. 24 Az 195/2004 - 7, k odstranění jmenovitě označených vad předmětného podání ve lhůtě jednoho měsíce.

Stěžovatelka ve stanovené lhůtě označené vady neodstranila a krajský soud žalobu následně odmítl.

Proti tomuto rozhodnutí podala stěžovatelka obecně formulovanou kasační stížnost, ve které namítala, že při projednávání žádosti o azyl došlo k pochybení správního orgánu, neboť nebyl zjištěn přesně a úplně skutkový stav věci, důkazy, které si správní orgán opatřil nebyly úplné, a dále, že rozhodnutí nevyplývá ze zjištěných podkladů, t. j. chybí logická vazba mezi rozhodnutím a podkladem pro něj. Vydané rozhodnutí je tak podle stěžovatelky na základě porušení § 3 odst. 4, § 32 odst. 1, § 34 odst. 1 a § 46 správního řádu nezákonné. Stěžovatelka výše uvedené námitky podepřela tvrzením, že „v zemi původu je ohrožena na životě a nemá se kam obrátit o pomoc, protože stát takové poměry trpí a podporuje“. Stěžovatelka dále uvedla, že v jejím případě jde o důvody humanitární dle § 14 zákona o azylu, přitom se odvolávala na čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, podle kterého nikdo nesmí být mučen nebo podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestu. Poukazovala i na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věci Cruz Varas a Vilvarajah; v této souvislosti dále uváděla, že v domovské zemi se není možné obrátit na policii. Stěžovatelka se dále dovolávala názoru formulovaného v Příručce postupů a kritérií pro určování právního postavení uprchlíků, vydané Vysokým komisařem v lednu 1992 v Ženevě, kde je v čl. 53 uvedeno: „Může se stát, že žadatel byl podroben různým opatřením, která sama o sobě ještě nepředstavují pronásledování (např. různým formám diskriminace), ale jsou v některých případech spojená s dalšími zápornými faktory (např. obecné ovzduší nejistoty v zemi původu); v těchto situacích mohou různé se uplatňující aspekty ve svém součtu vyvolat určitý efekt, který může logicky opravňovat k tvrzení o opodstatněnosti pronásledování na kumulativním základě.“ Stejně tak poukazovala i na čl. 43 označené příručky.

Na základě výše uvedených skutečností stěžovatelka požadovala, aby bylo napadené usnesení zrušeno a vráceno k dalšímu řízení; rovněž požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, ustanovení právního zástupce, ustanovení tlumočníka a osvobození od soudních poplatků.

Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 8. 2004 byl stěžovatelce ustanoven zástupce – Mgr. Jan Lipavský.

Na základě výzvy označeného soudu ze dne 6. 8. 2004 byla kasační stížnost ze strany stěžovatelky (jí ustanoveného právního zástupce) doplněna zejména o skutečnost, že rozhodnutí je napadáno v celém rozsahu, a to z důvodu vymezeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Dále bylo zejména doplněno, že v řízení před soudem byla porušena zásada rovnosti účastníků, a to z důvodu nemožnosti jednat před soudem, resp. podávat podání k soudu ve své mateřštině. V této souvislosti odkázala na znění § 18 občanského soudního řádu a na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Azs 10/2003, z něhož argumentem a contrario dovodila, že v případě, kdy nereagovala na písemnosti soudu v českém jazyce svými podáními činěnými též v českém jazyce, vznikla potřeba ustanovit v řízení tlumočníka. Upozornila, že v řízení před správním orgánem mohla jednat ve své mateřštině a ve stejném jazyce obdržela i veškeré informace. Současně upozornila

na skutečnost, že i kdyby si byla vědoma obsahu výzvy, jejímuž obsahu však fakticky nerozuměla, neměla dostatek finančních prostředků, aby si opatřila překlad žaloby.

Na základě výše uvedeného pak stěžovatelka opětovně požadovala, aby bylo napadené usnesení zrušeno; požádala náhradu nákladů řízení a přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalovaný podal ke kasační stížnosti stručné vyjádření, ve kterém zejména uvedl, že popírá oprávněnost podané kasační stížnosti, neboť se domnívá, že jak správní rozhodnutí, tak i rozsudek (?) krajského soudu, byly vydány v souladu s právními předpisy; odkázal na správní spis. K naplnění § 14 zákona o azylu žalovaný uvedl, že takové důvody neshledal a odkázal na judikaturu. Navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu, mj. pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

K věci samé Nejvyšší správní soud ze soudního spisu zjistil, že žalovaný správní orgán azyl stěžovatelce neudělil s odůvodněním, že žádost byla výrazem snahy stěžovatelky o legalizaci pobytu v České republice poté, co obdržela správní vyhoštění z České republiky, a takové pohnutky nelze podřadit zákonným důvodům pro udělení azylu. Proti tomuto rozhodnutí podala stěžovatelka dne 11. 3. 2004 žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě, která byla napsána na předtištěném formuláři pro žaloby proti rozhodnutím žalovaného a nad rámec předtištěného českého textu obsahovala patnáct řádků rukou psaného textu v cizím jazyce, patrně ruském, a byla označena datem a podepsána.

V reakci na toto podání vydal Krajský soud v Ostravě usnesení ze dne 22. 3. 2004, č. j. 24 Az 195/2004 - 7, jímž stěžovatelku vyzval, aby ve lhůtě jednoho měsíce předložila překlad svého podání ze dne 11. 3. 2004 do českého jazyka, který je úředním jazykem, a dále uvedla označení výroků rozhodnutí, které napadá, a uvedla žalobní body, z nichž musí být patrno, z jakých skutkových a právních důvodů považuje napadené výroky rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné.

Vzhledem k tomu, že stěžovatelka na tuto výzvu v poskytnuté lhůtě nijak nezareagovala, vydal krajský soud usnesení napadené nyní posuzovanou kasační stížností.

Jím žalobu stěžovatelky odmítl s odůvodněním, že přes výzvu soudu stěžovatelka neodstranila nedostatky náležitostí žaloby, t. j. neoznačila výroky rozhodnutí, které napadá, a dále tzv. žalobní body (konkrétní skutkové a právní důvody žaloby). Stejně tak nepředložila překlad svého podání ze dne 11. 3. 2004 do českého jazyka, který je úředním jazykem. Tak měla učinit proto, že podle § 64 s. ř. s. ve spojení s § 18 odst. 1 o. s. ř. má účastník řízení právo jednat před soudem ve své mateřštině, tzn. může při ústním jednáním používat svůj jazyk, písemná podání však účastník řízení musí činit v úředním jazyce, stejně tak písemnosti soudu jsou doručovány účastníkům řízení v úředním jazyce. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka na výzvu krajského soudu neodstranila výše uvedené vady svého podání a pro tento nedostatek nebylo možno v řízení pokračovat, krajský soud její žalobu podle § 37 odst. 5 s. ř. s. odmítl.

Otázka, která je v daném případě sporná, již byla zdejším soudem opakovaně řešena, proto je na místě, aby i nyní soud odkázal na svůj setrvalý právní názor. Ten byl vyložen zejména v jeho rozsudku ze dne 16. 6. 2004, sp. zn. 4 Azs 112/2004 (publ. pod číslem 342/2004 Sb. NSS): *„Jestliže stěžovatelka sepsala část podání, jímž doplňovala žalobu, v jazyce mongolském, a na výzvu soudu o přeložení této části podání do českého jazyka reagovala sdělením, v němž poukazovala na nutnost přibrání tlumočníka za účelem realizace zásady rovnosti účastníků řízení před soudem, jde o situaci, v níž vyšla v řízení před krajským soudem najevo potřeba ustanovit tlumočníka účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk. Krajský soud proto pochybil, pokud v dané věci neustanovil v řízení tlumočníka a návrh stěžovatelky odmítl pro neodstranění vad podání podle § 37 odst. 5 s. ř. s.“*

Nyní posuzovaná situace je přitom z právního hlediska obdobná. Nejvyšší správní soud konstatuje, že soudní řád správní neobsahuje konkrétní ustanovení o právu účastníků jednat před soudem ve své mateřštině. Se zřetelem k ustanovení § 64 s. ř. s. (podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu), je třeba postupovat podle ustanovení § 18 o. s. ř. Podle ustanovení § 18 odst. 1 o. s. ř. účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle ustanovení § 18 odst. 2 o. s. ř. účastníku, jehož mateřštinou je jiný, než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočníka účastníku, s nímž se nelze dorozumět jinak, než znakovou řečí.

Z posledně citovaného ustanovení tedy vyplývá, že k tomu, aby soud ustanovil tlumočníka, nestačí pouze zjištění, že jde o účastníka, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, ale současně musí být splněna i další podmínka, tedy to, že musí vyjít taková potřeba v řízení najevo.

V posuzované věci má Nejvyšší správní soud za to, že potřeba ustanovit stěžovatelce tlumočníka v řízení před Krajským soudem v Ostravě najevo vyšla, a to se zřetelem k obsahu žaloby, jejíž část, resp. veškerý text nad rámec předtištěného formuláře, byla sepsána v jazyce patrně ruském. Jestliže krajský soud zastával názor, že žaloba stěžovatelky neobsahuje náležitosti uvedené v § 71 odst. 1 s. ř. s., tím spíše pro něj musela vyvstat nutnost přeložit rusky psaný text, a to za účelem posouzení, zda žaloba je způsobilá k projednání či nikoliv.

Zásada rovnosti účastníků řízení formulovaná v ustanovení § 18 o. s. ř. je projevem ústavního principu rovnosti účastníků vyjádřeného v čl. 96 odst. 1 Ústavy a v čl. 37 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod. Při posuzování postupu krajského soudu při realizaci tohoto

práva uvedeného v ustanovení § 18 o. s. ř., dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že krajský soud pochybil, pokud v dané věci neustanovil stěžovatelce tlumočníka. Vychází totiž z toho, že jestliže stěžovatelka žalobu vyplnila v jazyce ruském a na výzvu soudu o přeložení této části podání do českého jazyka již nereagovala, přičemž nelze vyloučit, že nereagovala proto, že tato výzva byla sepsána v jazyce českém, a tudíž jí nemusela rozumět; jde o situaci, v níž vyšla v řízení před krajským soudem najevo potřeba ustanovit tlumočníka účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk. Nejvyšší správní soud dospěl v posuzované věci k závěru, že krajský soud tím, že ve věci neustanovil tlumočníka, ačkoliv tato potřeba vyšla v řízení najevo, nepostupoval v souladu s ustanovením § 18 o. s. ř., což ve svých důsledcích znamenalo, že při svém postupu nerespektoval zásadu rovnosti účastníků řízení v tomto ustanovení zakotvenou. Tím, že krajský soud nemohl posoudit obsah žaloby sepsaný patrně v ruském jazyce, nebyly vytvořeny předpoklady pro posouzení toho, zda obsahovala náležitosti podle § 71 odst. 1 s. ř. s.

Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto usnesení Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), v němž je krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

K žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků odkazuje Nejvyšší správní soud na ustanovení § 11 odst. 2 písm. ch) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je stěžovatelka od soudních poplatků osvobozena.

Vzhledem k tomu, že zástupce stěžovatelky, Mgr. Jan Lipavský, byl ustanoven soudem, přiznal Nejvyšší správní soud podle § 35 odst. 7 v návaznosti na § 120 s. ř. s. označenému zástupci za zastupování v řízení o kasační stížnosti odměnu, a to v celkové výši 2150 Kč, sestávající se z odměny dle vyhlášky č. 177/1996 Sb. za dva úkony právní služby (á 1000 Kč - § 11 odst. 1 b/, d/ ve spojení s § 9 odst. 3 písm. f/ cit. vyhlášky) a ze dvou režijních paušálů (á 75 Kč - § 13 odst. 3 téže vyhlášky).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 23. srpna. 2005

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu